

- ‘હું સમજું’ વિભાગમાં વિદ્યાર્થીનું અર્થગ્રહણ વધે તેવા પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં કાવ્ય, ફકરા અને વાર્તા આધારિત પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા છે. સાથે સાથે વિદ્યાર્થી સૂચના મુજબ કરતો થાય એ હેતુથી ‘સૂચના મુજબ કરો’ એવો જુદો પ્રશ્ન પણ પૂછવામાં આવ્યો છે. પ્રવૃત્તિ-5 માં સંયોજકોનો ઉપયોગ કરી ફકરામાંથી ખાલી જગ્યાઓ પૂરવાની છે. જેમાં શિક્ષકો/ વાલીઓએ જરૂરી માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું.

પ્રશ્ન-1 કાવ્યને આધારે આપેલ પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

ઈશ આવીને આજ કહે કે
 માગ તે આપુ;
 હૃદય, તને બાંધતા સકળ
 બંધન કાપું;
 દેવતાના દરબારમાં ઉંચે
 આસને સ્થાપું;
 મુરખ મારું કાળજું છતાં
 કાંઈ ન માને;
 હઠ કરીને બેસતું એ તો
 એક જ ધ્યાને.
 સોરઠ રૂડી ભોમમાં નાના
 ગામની સીમે
 પાય પખાળતી જાય વહી જ્યાં
 નાવલી ધીમે
 મર્માળા મારા માનવીની ત્યાં
 સાંભળુ વાણી;
 સુખદુઃખોની સાથ અમારે
 થાય ઉજાણી
 એ વારે કાંઈ ઓરતા મનને
 કરતા જાદુ;
 હોય કૃપા તો એટલું આપજો
 સપનું સાદું
 ભોમકામાં એવી આયખું દેજો
 ઈશ એકાદું

- મકરંદ દવે

(1) ‘ઈશ’ એટલે શું ?

જ.

(2) તમારે ભગવાન પાસે માંગવાનું હોય તો શું માંગો ?

જ.

(3) ભગવાન કવિને શું આપવા માંગે છે ?

જ.

(4) આ કાવ્યમાં ‘ઈચ્છાઓ’ માટે કયો શબ્દ વપરાયો છે ?

જ.

(5) કવિ પોતાના હૃદયને ‘મુરખ’ કેમ કહે છે ?

જ.

પ્રશ્ન-2 ફકરો વાંચીને જવાબ લખો.

ગામના પાદરમાં ઘટાદાર પીપળો હતો. પીપળાની છાયામાં પશુ-પક્ષી અને માણસો વિશ્રામ કરતા હતાં. ઉનાળાના દિવસોમાં પીપળો ગામનું વિશ્રામસ્થાન બનતો. ગામમાંથી રંગુમા આવીને રોજ પીપળા નીચે પાણીના બે માટલા મુકે, એટલું જ નહિ પીપળાની આજુબાજુ સફાઈ કરી ચોખ્ખાઈ પણ રાખે અને પક્ષીપરબમાં પાણી ભરવાનું તો ચૂકે જ નહિ. બપોરના સમયે પીપળા નીચે પશુ-પક્ષી અને બાળકોનો મેળાવડો થાય, પણ રંગુમાને કોઈનો કંટાળો નહિ. એવું ક્યારેય બનતું નહિ કે પીપળા પાસેથી કોઈ તરસ્યું ગયું હોય ! એક વખત એવું બન્યું કે સખત બીમારી અને ઉંમરના કારણે એંશી વર્ષના રંગુમા દેવલોક પામ્યા. હવે પીપળાની નીચે પાણીની વ્યવસ્થા અને ચોખ્ખાઈ કોણ કરશે ? સૌના માટે આ પ્રશ્ન હતો એવામાં ગામના બાળકોએ જવાબદારી સ્વીકારી લીધી.

(1) ગામના પાદરમાં શાનું ઝાડ હતું ?

જ.

(2) પીપળા નીચે કોણ પાણી ભરતું હતું ?

જ.

(3) તમારા ગામના પાદરમાં કયા કયા વૃક્ષો છો ?

જ.

(4) ફકરામાં ‘આરામ’ માટે કયો શબ્દ વપરાયો છે ?

જ.

(5) ‘વિશ્રામસ્થાન’ જેવા બીજા શબ્દો લખો.

જ.

પ્રશ્ન-3 નીચેની વાર્તા વાંચી પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

એક વખત અકબરે કોઈની પાસે કહેવત સાંભળી કે માણસે માણસે વિચાર જુદા, એણે બીરબલને બોલાવીને પૂછ્યું : “બીરબલ, આ કહેવતમાં કહેવાયું છે એવું જ હંમેશાં બનતું હશે ?” બીરબલ કહે, ના હંમેશાં આ કહેવત પ્રમાણે માણસનું વર્તન ન પણ હોય, એમ તો આનાથી ઊંધી કહેવત પણ છે. ‘શાણા સો પણ અક્કલ એક’ બાદશાહને આ બીજી કહેવતમાં વધારે રસ પડ્યો. એણે બીરબલને કહ્યું “તું આમ ફક્ત કહેવત કહી દે એ ન ચાલે. મને એ સાબિત કરી બતાવ.”

બીરબલ કહે ‘જ્યારે પોતાના સ્વાર્થની વાત હોય ત્યારે બધા જ માણસોને એક સરખો વિચાર આવે છે. એમાં સાબિતીની જરૂર હોતી નથી’ પણ અકબર માન્યો નહીં. બીરબલે કહ્યું ‘સારું તમને સાબિતી મળશે.’ બીજા દિવસે બીરબલે બાદશાહના મહેલના હોજને ખાલી કરાવી દીધો. પછી નગરમાં ઢંઢેરો પિટાવ્યો. ‘આજે રાત્રે નગરના દરેક નગરજને બાદશાહના મહેલના ખાલી હોજમાં એક-એક લોટો દૂધ રેડી જવું.’

સવાર થતાં જ બીરબલ અકબરને હોજ પાસે લઈ ગયો. હોજ જોતાં જ અકબરની આંખો પહોળી થઈ ગઈ. તે મોટેથી બરાડી ઊઠ્યો, “આ શું હોજમાં દૂધને બદલે પાણી ! મારા હૂકમનો આવો અનાદર” અકબર તો ગુસ્સામાં બોલતો ગયો “આવું બને જ કેમ ? ઢંઢેરો પિટાવવામાં જ કંઈ ભૂલ થઈ હશે ? લોકોને સમજવામાં કંઈ ભૂલ થઈ હશે ? લોકો મારા હૂકમનું પાલન ન કરે એવું બને જ નહિ ?”

બીરબલે અકબરને શાંતિથી કહ્યું. “હજૂર, તમે માનો છો એવું કશું જ બન્યું નથી. સાચી વાત તો એ છે કે બધાંએ જાણી જોઈને હોજમાં દૂધને બદલે પાણી રેડ્યું છે” અકબર કહે “તું કહે છે એમ જ થયું હશે એવું હું કેવી રીતે માની લઉં ?” બીરબલ કહે “ચાલો મારી સાથે” બંને જણ વેશ બદલીને ઊપડ્યા. નગરમાં ચાલતાં તેઓ એક શેઠની હવેલી પાસે આવ્યા. શેઠે પૂછ્યું. કોણ ? બીરબલ કહે “અમે વટેમાર્ગુ છીએ. થોડીવાર રોકાઈને આગળ જવું છે.” શેઠ કહે “ભલે આવો.” બંને ઘરમાં ગયા. પાણી પીધું. પછી આરામથી બેઠા બીરબલે કહ્યું “શેઠ ! તમારા બાદશાહે એમના હોજમાં બધાંયને એક-એક લોટો દૂધ રેડવાનો હૂકમ કર્યો હતો એ વાત સાચી છે ?”

શેઠ કહે “હા, એ સાચું છે.”

બીરબલે કહ્યું “કોઈને પણ આવી વાત ગમે નહીં પણ થાય શું ? બાદશાહનો હૂકમ હોય એટલે કરવું તો પડે જને ?

શેઠે કહ્યું “એ તો હૂકમ આપનારા તો ગમે તે હૂકમ આપ્યા કરે પણ આપણામાં તો બુદ્ધિ હોય ને ?”

બીરબલ કહે “એટલે ?”

શેઠ કહે “જુઓ, કોઈને કહેતા નહીં હોં મે તો દૂધને બદલે એક લોટો પાણી જ રેડી દીધું. રાતના અંધારામાં કોને દેખાવાનું હતું ? વળી આખા નગરના લોકો દૂધ રેડવાના જ હતા. એમાં હું એક લોટો પાણી નાખું તો શો ફરક પડવાનો હતો ?

અકબર અને બીરબલ શેઠની રજા લઈને ચાલતા થયા. આવી રીતે તેઓ અનેક ઠેકાણે ફર્યા. બધે થી એક જ વાત સાંભળવા મળી. હોજમાં બધા જ દૂધ રેડવાના હતા ત્યાં અંધારામાં મારો પાણીનો લોટો કોણ પકડી શકવાનું હતું ? આવું વિચારી દરેકે હોજમાં દૂધને બદલે પાણી જ રેડ્યું હતું.

બીરબલ કહે “હજૂર હજૂ વધારે તપાસ કરવા જવું છે.” અકબર બોલ્યા “ના ના આટલું બસ છે. તું સાચું કહે છે. પોતાના સ્વાર્થની વાત આવે ત્યારે બધા જ માણસો એક સરખો જ વિચાર કરતાં હોય છે. બીરબલ કહે તેથી તો કહેવત પડી છે કે “શાણા સો, પણ અક્કલ એક”.

(1) બાદશાહે કયો ઢંઢેરો પિટાવ્યો હતો ?

જ.

(2) હોજમાં શું રેડવાનું હતું અને શું રેડવામાં આવ્યું હતું ?

જ.

(3) બધા જ લોકોએ હોજમાં દૂધના બદલે પાણી શા માટે રેડ્યું હતું ?

જ.

(4) કોઈ વાર્તા આધારીત કહેવત હોય તો જણાવો.

જ.

(5) નીચેના શબ્દોનો અર્થ આપો.

(1) વટેમાર્ગુ = _____

(2) ઢંઢેરો = _____

(6) આદેશ કર્યા બાદ કામની પ્રગતિ જોવી જોઈએ ? શા માટે ?

જ.

પ્રશ્ન-4 સૂચના મુજબ લખો.

(1) અહીં ગંદકી ન કરશો. (વાક્યનો અર્થ જાળવી હકાર વાક્ય બનાવો)

જ.

(2) મોટા બહેન આવ્યા હતા. (ભૂલ સુધારીને વાક્ય ફરીથી લખો)

જ.

(3) દાદાજી આરામ આપતી ખુરશીમાં બેઠા. (લીટી દોરેલા શબ્દોને સ્થાને સમાન અર્થવાળો બીજો શબ્દ લખો.)

જ. _____

(4) મેં એક સરસ મજાનો પોપટ પાળ્યો હતો. ('પોપટ'ની જગ્યાએ 'કોયલ' મૂકી જરૂરી ફેરફાર સાથે વાક્ય ફરીથી લખો).

જ. _____

પ્રશ્ન-5 પરંતુ, અને, તેથી, તો. માટે શબ્દોનો ઉપયોગ કરી ફકરાની ખાલી જગ્યા પૂર્ણ કરો.

સમયસર વરસાદ ન પડ્યો _____ અમુક ખેડૂતો ચોમાસુ પાક ન વાવી શક્યા.
_____ કેટલાક ખેડૂતોએ ટ્યૂબવેલના પાણીથી વાવણી કરી _____ પાક સારો થયો.
_____ વરસાદના પાણીથી થાય તેવો પાક ન થયો. છેલ્લા કેટલાંક વર્ષોથી વરસાદ અનિયમિત થતો જાય છે. _____ વૃક્ષોનું પ્રમાણ ઘટતું જાય છે _____ આપણે સૌએ વૃક્ષોનું જતન કરવું જોઈએ.

- વિદ્યાર્થીઓને પૂર્ણાંક સંખ્યાઓની ચાર ગાણિતીક ક્રિયાઓનું પૂર્વજ્ઞાન હોવું જરૂરી છે, જેની પ્રકરણ-1 પૂર્ણાંક સંખ્યામાં ચર્ચા થઈ ગયેલ છે.
- અપૂર્ણાંકની ચાર ગાણિતીક ક્રિયાઓ માટે અવયવ-અવયવી તેમજ લ.સા.અ.ની સમજ હોવી જરૂરી છે.
- દશાંશ અપૂર્ણાંક માટે વિદ્યાર્થીને સ્થાનકિંમત તેમજ એકમના રૂપાંતરણ બાબતે યોગ્ય માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું.

- અવયવ અને અવયવી
- અહીં વિદ્યાર્થીને 1 થી 20 સુધીના ઘડિયાનું પુનરાવર્તન કરાવવું.
- વિભાજ્યતાની ચાવીઓનું પુનરાવર્તન કરાવવું.
- વિદ્યાર્થીને જરૂર જણાય ત્યાં અવયવ-અવયવી, લ.સા.અ.-ગુ.સા.અ.માં જરૂરી માર્ગદર્શન આપવું.
- ધોરણ 7માં અપૂર્ણાંકના સરવાળા બાદબાકી, સમીકરણ, રાશિઓની તુલના, સંમેય સંખ્યાઓ, પરિમિતિ અને ક્ષેત્રફળ અને બીજગણિતીય પદાવલિ વગેરે જેવા પ્રકરણમાં ઉપયોગ થતો હોઈ વિદ્યાર્થીને સરળતા રહે તે માટે જરૂર પડે ત્યાં માર્ગદર્શન આપવું.

પ્રશ્ન-1 વિભાજ્યતાની ચાવીનો ઉપયોગ કરીને નીચેની કઈ સંખ્યા 2 વડે, 3 વડે, 4 વડે, 5 વડે, 6 વડે, 8 વડે, 9 વડે 10 અને 11 વડે વિભાજ્ય છે તે નક્કી કરો અને ‘હા’ કે ‘ના’ વડે કોષ્ટક પૂર્ણ કરો :

સંખ્યા	વડે વિભાજ્ય								
	2	3	4	5	6	8	9	10	11
126									
980									
1586									
375									
6776									
2856									
3060									
429714									
61809									
639210									

પ્રશ્ન-2 તમારા કુટુંબના સભ્યોની જન્મના વર્ષની માહિતી પરથી નીચેનું કોષ્ટક પૂર્ણ કરો.

જન્મનું વર્ષ	વડે વિભાજ્ય								
	2	3	4	5	6	8	9	10	11

પ્રશ્ન-૩ નીચેની સંખ્યાઓના તમામ અવયવો લખો.

(1) 15

(2) 21

(3) 35

(4) 18

(5) 36

(6) 50

(7) 70

(8) 84

(9) 40

(10) 120

(11) 68

(12) 81

(13) 150

(14) 48

(15) 64

પ્રશ્ન-4 પ્રથમ ત્રણ સામાન્ય અવયવી શોધો.

(1) 5 અને 6

5 ના અવયવી : _____

6 ના અવયવી : _____

સામાન્ય અવયવી : _____

પ્રથમ ત્રણ સામાન્ય અવયવી : _____

(2) 12 અને 18

12 ના અવયવી : _____

18 ના અવયવી : _____

સામાન્ય અવયવી : _____

પ્રથમ ત્રણ સામાન્ય અવયવી : _____

(3) 3, 5 અને 6

3 ના અવયવી : _____

5 ના અવયવી : _____

6 ના અવયવી : _____

સામાન્ય અવયવી : _____

પ્રથમ ત્રણ સામાન્ય અવયવી : _____

(4) 4, 12 અને 16

4 ના અવયવી : _____

12 ના અવયવી : _____

16 ના અવયવી : _____

સામાન્ય અવયવી : _____

પ્રથમ ત્રણ સામાન્ય અવયવી : _____

પ્રશ્ન-5 નીચેની સંખ્યાઓમાંથી સહ-અવિભાજ્ય સંખ્યા કઈ છે ?

(1) 18 અને 35

(2) 15 અને 47

(3) 30 અને 315

(4) 17 અને 85

(5) 316 અને 315

(6) 91 અને 17

પ્રશ્ન-6 નીચેની સંખ્યાઓના અવિભાજ્ય અવયવ પાડો.

(1) 990

(2) 500

(3) 216

(4) 750

(5) 250

(6) 900

પ્રશ્ન-7 નીચેની સંખ્યાઓનો ગુરુતમ સામાન્ય અવયવ શોધો.

(1) 16, 18	(2) 20, 42
(3) 36, 84	(4) 12, 45, 75
(5) 24, 70, 54	(6) 91, 112, 49

પ્રશ્ન-8 નીચેની સંખ્યાઓનો લ.સા.અ. શોધો.

(1) 24 અને 90	(2) 12, 48
(3) 12, 16, 24, 36	(4) 8, 10, 12
(5) 15, 25, 30	(6) 40, 48, 45

પ્રશ્ન-9 6, 8 અને 12 થી વિભાજ્ય હોય તેવી ત્રણ અંકોની સૌથી નાની સંખ્યા શોધો.

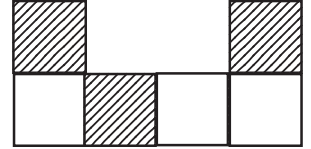
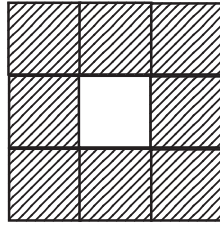
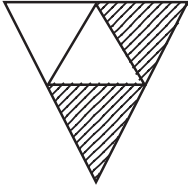
પ્રશ્ન-10 એવી સૌથી નાની સંખ્યા શોધો કે જેને 6, 15 અને 18 થી ભાગવાથી દરેક સ્થિતિમાં 5 શેષ રહે.

પ્રશ્ન-11 જુદા જુદા રસ્તાની 3 ટ્રાફિક લાઈટ અનુક્રમે દરેક 48 સેકન્ડ, 72 સેકન્ડ, 108 સેકન્ડ પછી બદલાય છે. જો તે એક સાથે સવારે 8 વાગે બદલાય, તો તે ફરીથી એક સાથે ક્યારે બદલાશે ?

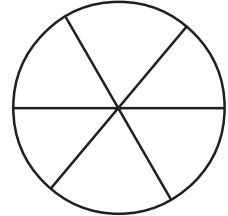
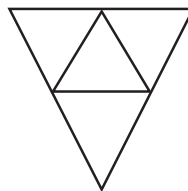
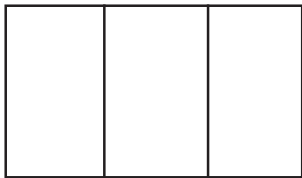
- **અપૂર્ણાંક**
- વિવિધ અપૂર્ણાંકોનો ખ્યાલ તેમજ અપૂર્ણાંકનું રૂપાંતરણ આવડવું જરૂરી છે. અપૂર્ણાંકની ચાર ક્રિયાઓ માટે અવયવ તથા લ.સા.અ.ની પ્રાથમિક સમજ જરૂરી છે.
- એકમના રૂપાંતરણનો ખ્યાલ હોવો જોઈએ.
અપૂર્ણાંકની બાબતો વિદ્યાર્થીને સ્પષ્ટ અને સારી રીતે સમજે તો સંમેય સંખ્યાઓ અને અન્ય જગ્યાએ ઉપયોગ સરળતાથી કરી શકે છે. આથી આ બાબતની સંકલ્પના સ્પષ્ટ થાય તે માટે જરૂર પડે ત્યાં માર્ગદર્શન આપવું.

પ્રશ્ન-12 માગ્યા મુજબ કરો.

(1) છાયાંકિત કરેલ ભાગનો અપૂર્ણાંક લખો.

(2) આપેલ અપૂર્ણાંક મુજબ રંગ ભરો.

$$\frac{2}{3}$$

$$\frac{1}{4}$$

$$\frac{5}{6}$$

- (3) તમારા વર્ગખંડમાં કુલ સંખ્યામાંથી છોકરીઓની સંખ્યા અપૂર્ણાંક સ્વરૂપમાં લખો.
- (4) તમારી પાસે 30 ચોકલેટ છે. તમે તમારા મિત્રોને 20 ચોકલેટ આપી, તો તમે કેટલામાં ભાગની ચોકલેટ મિત્રોને આપી કહેવાય ?
- (5) 2 થી 12 સુધીની પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓ લખો. તેમાંના કેટલામાં ભાગની અવિભાજ્ય સંખ્યાઓ છે ?
- (6) તમારા ઘરના કુલ સભ્યોમાંથી પુરુષની સંખ્યા અને સ્ત્રીઓની સંખ્યા અપૂર્ણાંક સ્વરૂપમાં લખો.
- (7) આપેલ અપૂર્ણાંકને સંખ્યારેખા પર દર્શાવો.
- (1) $\frac{1}{3}$
- (2) $\frac{1}{10}, \frac{0}{10}, \frac{5}{10}$ અને $\frac{10}{10}$
- (3) $\frac{2}{5}, \frac{3}{5}, \frac{8}{5}, \frac{4}{5}$

(8) આપેલ અપૂર્ણાંકનું શુદ્ધ અપૂર્ણાંક અને અશુદ્ધ અપૂર્ણાંકમાં વર્ગીકરણ કરો.

$$\frac{11}{3}, \frac{5}{27}, \frac{7}{3}, \frac{20}{3}, \frac{5}{3}, \frac{19}{6}, \frac{5}{28}, \frac{7}{17}$$

શુદ્ધ અપૂર્ણાંક	અશુદ્ધ અપૂર્ણાંક

(9) જેનો અંશ એ છેદ કરતાં 4 ઓછો હોય તેવા પાંચ અપૂર્ણાંક લખો.

(10) આપેલ સંખ્યાને મિશ્ર અપૂર્ણાંકમાં દર્શાવો.

$$\frac{17}{4} =$$

$$\frac{20}{3} =$$

$$\frac{5}{2} =$$

$$\frac{7}{3} =$$

$$\frac{11}{5} =$$

$$\frac{76}{9} =$$

$$\frac{28}{5} =$$

$$\frac{27}{5} =$$

$$\frac{66}{7} =$$

(11) આપેલ મિશ્ર અપૂર્ણાંકને અશુદ્ધ અપૂર્ણાંકમાં દર્શાવો.

$$2\frac{3}{4} =$$

$$7\frac{3}{4} =$$

$$10\frac{3}{5} =$$

$$7\frac{1}{9} =$$

$$5\frac{6}{7} =$$

$$9\frac{2}{3} =$$

$$5\frac{7}{9} =$$

$$2\frac{5}{6} =$$

$$8\frac{4}{5} =$$

(12) આપેલ દરેક માં સાચી સંખ્યા મૂકો.

$$\frac{2}{7} = \frac{4}{\boxed{}}$$

$$\frac{5}{8} = \frac{10}{\boxed{}}$$

$$\frac{3}{5} = \frac{\boxed{}}{20}$$

$$\frac{45}{60} = \frac{15}{\boxed{}}$$

$$\frac{18}{24} = \frac{\boxed{}}{4}$$

$$\frac{5}{9} = \frac{\boxed{}}{54}$$

$$\frac{3}{10} = \frac{12}{\boxed{}}$$

$$\frac{5}{11} = \frac{\boxed{}}{33}$$

$$\frac{36}{24} = \frac{3}{\boxed{}}$$

(13) અપૂર્ણાંકને અતિસંક્ષિપ્ત સ્વરૂપમાં ફેરવો.

(1) $\frac{4}{6}$

(2) $\frac{10}{50}$

(3) $\frac{30}{60}$

(4) $\frac{48}{60}$

(5) $\frac{84}{98}$

(6) $\frac{36}{24}$

(7) $\frac{15}{75}$

(8) $\frac{150}{200}$

❖ અતિસંક્ષિપ્ત સ્વરૂપમાં ફેરવો. (નોટબુકમાં લખવું)

(1) $\frac{7}{28}$

(2) $\frac{12}{52}$

(3) $\frac{660}{990}$

(4) $\frac{180}{360}$

(5) $\frac{220}{550}$

(6) $\frac{30}{54}$

(7) $\frac{16}{72}$

(8) $\frac{17}{51}$

(9) $\frac{42}{28}$

(10) $\frac{80}{24}$

(11) $\frac{300}{400}$

(12) $\frac{96}{46}$

પ્રશ્ન-13 અપૂર્ણાંકોની સરખામણી કરી '<', '>' અથવા '=' ની નિશાની મૂકો.

$$\frac{1}{6} \text{ ————— } \frac{1}{3}$$

$$\frac{3}{4} \text{ ————— } \frac{2}{6}$$

$$\frac{1}{7} \text{ ————— } \frac{1}{4}$$

$$\frac{4}{5} \text{ ————— } \frac{5}{5}$$

$$\frac{3}{5} \text{ ————— } \frac{3}{7}$$

$$\frac{3}{6} \text{ ————— } \frac{5}{6}$$

$$\frac{2}{6} \text{ ————— } \frac{5}{6}$$

$$\frac{3}{6} \text{ ————— } 0$$

$$\frac{1}{6} \text{ ————— } \frac{6}{6}$$

$$\frac{8}{6} \text{ ————— } \frac{5}{6}$$

$$\frac{13}{15} \text{ ————— } \frac{5}{6}$$

$$\frac{5}{6} \text{ ————— } \frac{4}{5}$$

$$\frac{1}{2} \text{ ————— } \frac{1}{5}$$

$$\frac{2}{4} \text{ ————— } \frac{3}{6}$$

$$\frac{7}{9} \text{ ————— } \frac{3}{9}$$

પ્રશ્ન-14 રફિકે એક કલાકમાં $\frac{3}{6}$ ભાગનું કામ પૂર્ણ કર્યું. રોહિતે એક કલાકમાં $\frac{3}{4}$ ભાગનું કામ પૂર્ણ કર્યું. તો કોણે વધારે કામ પૂર્ણ કર્યું ?

પ્રશ્ન-15 અપૂર્ણાંકના સરવાળા બાદબાકી કરો.

$$(1) \quad \frac{1}{18} + \frac{1}{18}$$

$$(2) \quad \frac{7}{5} - \frac{2}{5}$$

$$(3) \quad \frac{1}{12} + \frac{5}{12}$$

$$(4) \quad \frac{1}{4} + \frac{0}{4}$$

$$(5) \quad 3 - \frac{12}{5}$$

$$(6) \quad \frac{5}{8} + \frac{3}{8}$$

પ્રશ્ન-16 ખૂટતો અપૂર્ણાંક લખો.

$$(a) \quad \frac{7}{10} - \quad = \frac{3}{10}$$

$$(b) \quad \square - \frac{3}{21} = \frac{5}{21}$$

$$(c) \quad \square - \frac{3}{6} = \frac{3}{6}$$

$$(d) \quad \square + \frac{5}{27} = \frac{12}{27}$$

પ્રશ્ન-17 જાવેદને ટોપલીમાંથી $\frac{5}{7}$ ભાગની નારંગી આપવામાં આવી, તો હવે ટોપલીમાં બીજા કેટલા ભાગની નારંગીઓ બાકી હશે ?

પ્રશ્ન-18 ઉકેલ મેળવો.

$$(1) \quad \frac{1}{3} + \frac{2}{7}$$

$$(2) \quad \frac{1}{3} + \frac{3}{4} + \frac{2}{5}$$

$$(3) \quad \frac{16}{5} - \frac{11}{5}$$

$$(4) \quad 2\frac{1}{3} + 3\frac{2}{3}$$

$$(5) \quad 5\frac{2}{5} - 2\frac{2}{5}$$

$$(6) \quad 8\frac{1}{4} - 2\frac{5}{6}$$

$$(7) \quad \frac{5}{6} - \frac{2}{3}$$

$$(8) \quad \frac{2}{5} + \frac{5}{6}$$

❖ નીચેના દાખલા તમારી નોટબુકમાં ગણો.

$$(1) \quad \frac{3}{4} - \frac{5}{6} \quad (2) \quad 3\frac{4}{5} + 3\frac{5}{6} \quad (3) \quad \frac{3}{4} - \frac{7}{20} \quad (4) \quad \frac{2}{5} + \frac{1}{7} \quad (5) \quad \frac{2}{5} - \frac{3}{7}$$
$$(6) \quad \frac{5}{6} - \frac{2}{3} \quad (7) \quad \frac{3}{4} - \frac{2}{3} \quad (8) \quad 1\frac{5}{8} + 1\frac{3}{4} \quad (9) \quad \frac{1}{2} + \frac{1}{6} \quad (10) \quad \frac{1}{2} + \frac{1}{5}$$

પ્રશ્ન-19 નીચેના દાખલા ગણો.

(1) 20 નોટબુકની કિંમત ₹ 180 હોય, તો તેમાંની $\frac{3}{4}$ નોટબુકની કિંમત કેટલી થાય ?

(2) નયનને $1\frac{1}{2}$ કેક અને ઈરફાનને $1\frac{1}{3}$ કેક આપવામાં આવે છે, તો આ બંનેને કુલ કેટલી કેક આપવામાં આવી હશે ?

(3) સરિતાએ $\frac{3}{5}$ મીટરની રિબીન ખરીદી અને મમતાએ $\frac{3}{4}$ મીટરની રિબીન ખરીદી, તો બંનેએ કુલ કેટલી લાંબી રિબીન ખરીદી કહેવાય ?

(4) વાયરના $\frac{9}{8}$ મીટરના લાંબા ટુકડાના બે ભાગ કરવામાં આવે છે. એક ટુકડો $\frac{1}{4}$ મીટર લાંબો છે, તો બીજા ટુકડાની લંબાઈ કેટલા મીટર હશે ?

(5) તમારુ ઘર તમારી શાળાથી $\frac{7}{10}$ કિલોમીટર દૂર છે. તમે થોડું ચાલીને પછી બસમાં $\frac{3}{10}$ કિલોમીટર રસ્તો કાપી શાળાએ પહોંચો છો. તો તમે કેટલો રસ્તો ચાલીને કાપ્યો ?

(6) નીચે આપેલા સરવાળા અને બાદબાકીના બોક્સ ભરો.

	⊕	
⊖	$\frac{2}{3}$	$\frac{4}{3}$
	$\frac{1}{3}$	$\frac{2}{3}$

	⊕	
⊖	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{3}$
	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$

- દશાંશ અપૂર્ણાંક
- દશાંશ અપૂર્ણાંક માટે વિદ્યાર્થીને સ્થાનકિંમતની સંકલ્પના સ્પષ્ટ હોવી જોઈએ.
- એકમનું રૂપાંતરણમાં દશાંશ સંખ્યાનો ઉપયોગ થાય છે.
- દશાંશ અપૂર્ણાંકનો ઉપયોગ ધોરણ-7માં ગણિતમાં વધુ થાય છે. જરૂર પડે ત્યાં યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું.

પ્રશ્ન-20 નીચેના દશાંશ અપૂર્ણાંકને શબ્દોમાં લખો.

- (1) $5.4 =$ _____
- (2) $3.8 =$ _____
- (3) $0.5 =$ _____
- (4) $1.61 =$ _____
- (5) $5.34 =$ _____
- (6) $1.835 =$ _____

પ્રશ્ન-21 નીચેની સંખ્યાઓ દશાંશ સ્વરૂપમાં લખો.

- (1) પાંચ દશાંશ = _____
- (2) આઠ શતાંશ = _____
- (3) ત્રણ પૂર્ણાંક છસો તેર સહસ્ત્રાંશ = _____
- (4) પાંચ પૂર્ણાંક સાતસો અઠ્યાવીસ સહસ્ત્રાંશ = _____
- (5) સડસઠ અને એકાવન સહસ્ત્રાંશ = _____
- (6) ત્રણસો ચાર પૂર્ણાંક છ શતાંશ = _____

પ્રશ્ન-22 લીટી દોરેલ અંકની સ્થાનકિંમત લખો.

- (1) $5.\underline{3} =$ _____
- (2) $0.\underline{04} =$ _____

(3) $3.\underline{8}5 =$ _____

(4) $21.\underline{7}04 =$ _____

(5) $58\underline{6}.003 =$ _____

(6) $12.08\underline{1} =$ _____

પ્રશ્ન-23 નીચેની દશાંશ સંખ્યાઓનો વિસ્તાર કરો.

(1) $3.8 =$ _____ + _____

(2) $21.08 =$ _____ + _____ + _____ + _____

(3) $805.32 =$ _____ + _____ + _____ + _____ + _____

(4) $3.872 =$ _____ + _____ + _____ + _____

(5) $21.517 =$ _____ + _____ + _____ + _____ + _____

(6) $4.006 =$ _____ + _____ + _____ + _____

પ્રશ્ન-24 નીચેની સંખ્યાઓને સંખ્યારેખા પર દર્શાવો.

(1) 0.5

(2) 4.3

(3) 1.2

પ્રશ્ન-25 ખાલી જગ્યા પૂરો ($<$, $>$, $=$)

(1) 8.1 _____ 8.01

(2) 0.305 _____ 1.3

(3) 0.2 _____ 0.200

(4) 0.5 _____ 0.005

(5) 21.008 _____ 210.08

(6) 0.38 _____ 0.038

પ્રશ્ન-26 ખાલી જગ્યા પૂરો.

(1) 35 પૈસા = _____ રૂપિયા

(2) 2 રૂપિયા 25 પૈસા = _____ રૂપિયા

(3) 65 સેમી = _____ મીટર

(4) 27 મીટર 85 સેમી = _____ મીટર

(5) 835 મીટર = _____ કિલોમીટર

(6) 2 લિટર 300 મિલિ = _____ લિટર

પ્રશ્ન-27 સરવાળા કરો.

(1) $4.05 + 31.5$

(2) $17.04 + 21.06$

(3) $0.85 + 8.205$

(4) $25.65 + 0.04$

(5) $81 + 4.006 + 3.05$

(6) $8.05 + 7.111 + 5.77$

પ્રશ્ન-28 બાદબાકી કરો.

(1) $8.2 - 6.1$

(2) $78.5 - 25.24$

(3) $408.5 - 400.4$

(4) $391.251 - 99.300$

(5) $21.21 - 16.16$

(6) $105.185 - 25.176$

પ્રશ્ન-29 નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

- (1) મનિષા એક પેન ₹ 11.50 માં અને એક પેન્સિલ ₹ 4.50 માં ખરીદે છે, તો તેણે કુલ કેટલા રૂપિયા ખર્ચ્યા ?

- (2) મનિષને તેના પિતાજીએ 75.50 રૂપિયા આપ્યા. તેના માતાએ 110.50 રૂપિયા આપ્યા તો તેની પાસે કેટલા રૂપિયા થયા ?
- (3) કમલેશ પાસે 15 રૂપિયા હતા. તેણે 8.50 રૂપિયાની એક પેન ખરીદી તો તેની પાસે કેટલા રૂપિયા વધે ?
- (4) આરિફ શાળાએ જતાં 2 કિમી 500 મીટર ચાલીને જાય છે અને 7 કિમી 750 મીટર બસમાં જાય છે. તો શાળાથી તેના ઘરનું અંતર કેટલું થાય ?

જવાબો

- પ્રશ્ન-4 (1) 30, 60, 90 (2) 36, 72, 108 (3) 30, 60, 90
(4) 48, 96, 144
- પ્રશ્ન-6 (1) $11 \times 3 \times 3 \times 5 \times 2$ (2) $5 \times 5 \times 5 \times 2 \times 2$
(3) $3 \times 3 \times 3 \times 2 \times 2 \times 2$ (4) $5 \times 5 \times 5 \times 3 \times 2$
(5) $5 \times 5 \times 5 \times 2$ (6) $2 \times 2 \times 3 \times 3 \times 5 \times 5$
- પ્રશ્ન-7 (1) 2 (2) 2 (3) 12 (4) 3 (5) 2 (6) 7
- પ્રશ્ન-8 (1) 360 (2) 48 (3) 144 (4) 120 (5) 150 (6) 720

પ્રશ્ન-9 24

પ્રશ્ન-10 95

પ્રશ્ન-11 8 કલાક 7 મિનિટ 12 સેકન્ડ

પ્રશ્ન-12 (13)

(1) $\frac{2}{3}$

(2) $\frac{1}{5}$

(3) $\frac{1}{2}$

(4) $\frac{4}{5}$

(5) $\frac{6}{7}$

(6) $\frac{3}{2}$

(7) $\frac{1}{5}$

(8) $\frac{3}{4}$

પ્રશ્ન-14 રોહિતે 1 કલાકમાં વધારે કામ પૂર્ણ કર્યું.

પ્રશ્ન-15 (1) $\frac{1}{9}$

(2) 1

(3) $\frac{1}{2}$

(4) $\frac{1}{4}$

(5) $\frac{3}{5}$

(6) 1

પ્રશ્ન-17 $\frac{2}{7}$

પ્રશ્ન-18 (1) $\frac{13}{21}$

(2) $\frac{89}{60}$

(3) 1

(4) 6

(5) 3

(6) $5\frac{5}{12}$

(7) $\frac{1}{6}$

(8) $\frac{37}{30}$

પ્રશ્ન-19 (1) 135

(2) $2\frac{5}{6}$

(3) $\frac{27}{20}$

(4) $\frac{7}{8}$

(5) $\frac{4}{10}$ કિમી અથવા $\frac{2}{5}$ કિમી

પ્રશ્ન-27 (1) 35.55

(2) 38.1

(3) 9.055

(4) 25.69

(5) 88.056

(6) 20.931

પ્રશ્ન-28 (1) 2.1

(2) 53.26

(3) 8.1

(4) 291.951

(5) 5.05

(6) 80.009

પ્રશ્ન-29 (1) ₹ 16

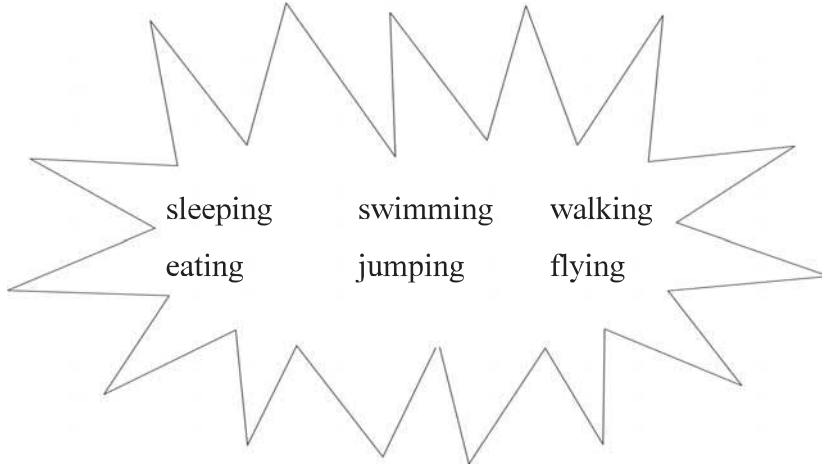
(2) ₹ 186

(3) ₹ 6.50

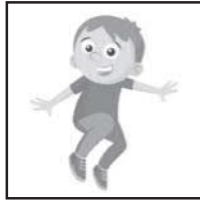
(4) 10.250 કિલોમીટર

3. What Am I Doing ?

- ચિત્રો જોઈ નીચે આપેલ વાક્યોમાં યોગ્ય શબ્દ મૂકો.

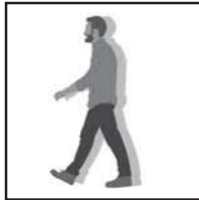
Boy

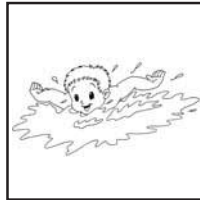
Jill

Little child

Vijaybhai

Arif

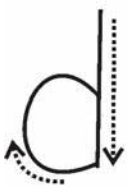
Baby

- (1) What is the boy doing ?

The boy is _____ the kite. [fly]

- (2) What is Jill doing ?

Jill is _____ into the water. [jump]

d				

(3) What is the little child doing ?

The little child is _____ . [eat]

(4) What is Vijaybhai doing ?

Vijaybhai is _____ . [walk]

(5) What is Arif doing ?

Arif is _____ . [swim]

(6) What is the baby doing ?

The baby is _____ . [sleep]

4. Let's Write

- નીચે આપેલા વાક્યોને ઉદાહરણમાં બતાવ્યા મુજબ ખાનામાં લખો.

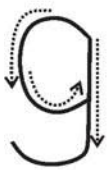
ઉદાહરણ : He went to the laundryman.

H	e		w	e	n	t		t	o		t	h	e
l	a	u	n	d	r	y	m	a	n	.			

(1) What is your name ?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(2) Convey my regards to your parents.

g				

(3) “Oh, I see ! Do one thing.”

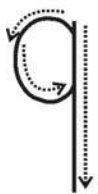
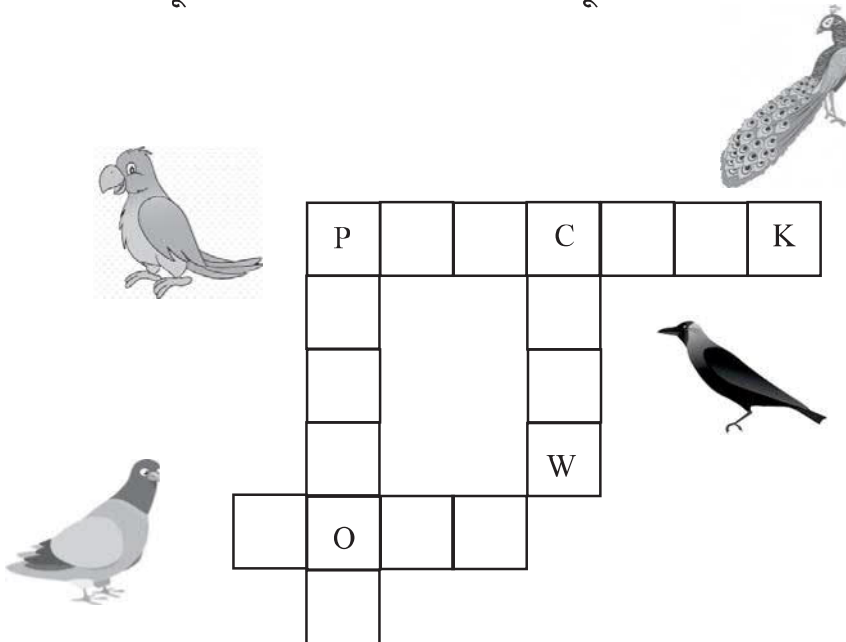
(4) In your drawer.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(5) What has happened to you ?

5. Crossword

- ચિત્રોના આધારે ખૂટતા અક્ષરો લખીને crossword પૂર્ણ કરો.

q					